

जल जीवन मिशन अंतर्गत १०० दिवसांचे विशेष
अभियान
सर्व ग्रामीण शाळांना शुद्ध पेयजल उपलब्ध
करून देण्याबाबतची कार्यपद्धती

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: जे.जे.ए.म.-२०२०/प्र.क्र.११३ (भाग-३)/पापु ०७
सातवा मजला, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय संकुल,
क्रॉफर्ड मार्केट जवळ, लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई
तारीख: १३ जानेवारी, २०२१

वाचा-

१. शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्र.जजमि-२०१९/ प्र.क्र.१३८/ पापु १० (०७),
दि.०४.०९.२०२०
२. पेयजल व स्वच्छता मंत्रालय, भारत सरकार यांचे पत्र क्र.११०११/५८/२०२०- JJM-दि.०१.१०.२०२०

प्रस्तावना-

सन २०१९ पासून जल जीवन मिशनची सुरवात करण्यात आली आहे. राज्यात जल जीवन मिशन राबविण्याकरीता संदर्भीय क्र.१ च्या पत्रान्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. जल जीवन मिशन अंतर्गत ग्रामीण भागातील सर्व कुटुंबांना, शाळा, अंगणवाडी केंद्रांना तसेच अन्य शासकीय संस्थांना वैयक्तिक नळ जोडणीद्वारे सन २०२४ पर्यंत शाश्वत शुद्ध पेयजल उपलब्ध करून देण्यास शासन कटिबद्ध आहे. तथापि, देशातील सर्व शाळा व अंगणवाडी केंद्रामध्ये नळाद्वारे गुणवत्तापुर्ण शुद्ध पिण्याचे पाणी उपलब्ध करून देण्याकरीता मा.पंतप्रधानांनी दि.०२.१०.२०२० पासून १०० दिवसांच्या विशेष मोहिमेची घोषणा केली आहे.

शाळांमधील उपस्थित बालकांच्या आरोग्याच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने कायम स्वरूपी पिण्याचे पाणी बालकांना उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. यु-डायस प्लस सन २०१९-२० च्या माहितीनुसार राज्यामध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या एकूण ६५८८६ शाळा आहेत. त्यामध्ये नळ योजनेद्वारे पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध नसलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या २४४९० शाळा आहेत. त्यापैकी ग्रामीण भागातील पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध नसलेल्या शाळांना कायमस्वरूपी पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती निश्चित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय-

जल जीवन मिशन अंतर्गत राज्यातील ग्रामीण भागातील कुटुंबासाठी नळाद्वारे गुणवत्तापुर्ण पेयजल पुरवठा करण्याचे निश्चित केले आहे. याच धर्तीवर ग्रामीण भागातील प्रत्येक शाळाना नळाद्वारे गुणवत्तापुर्ण पेयजल उपलब्ध करून देण्याकरीता खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती विषद करण्यात येत आहे.

१. ग्रामीण भागातील ज्या शाळांना नळाद्वारे पाणी पुरवठा उपलब्ध नाही अशा शाळांना संबंधित केंद्र प्रमुख, विस्तार अधिकारी व कनिष्ठ अभियंता, समग्र शिक्षा यांनी भेट द्यावी. सदर शाळेला पाणी पुरवठा उपलब्ध करण्याविषयी आवश्यक उपाययोजनेसह सविस्तर प्रस्ताव संबंधित गटशिक्षणाधिकारी, पंचायत समिती यांना सादर करावा.
२. समग्र शिक्षा अंतर्गत कार्यरत कनिष्ठ अभियंता यांनी शाळेला कायमस्वरूपी पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्याकरीता लागणा-या खर्चाचे सविस्तर अंदाजपत्रक तयार करावे. सदरहू अंदाजपत्रकासोबत शाळा तसेच पाण्याचे ऊत यांधील अंतर दर्शविण्यारा आराखडा जोडणे आवश्यक आहे.
३. सदर अंदाजपत्रकासह सविस्तर प्रस्ताव संबंधित कनिष्ठ अभियंता, समग्र शिक्षा यांनी कार्यकारी अभियंता (स.शि), जिल्हा परिषद यांच्याकडे तांत्रिक मान्यतेसाठी सादर करावा.
४. तदनंतर सदर प्रस्तावाची छाननी शिक्षण विभागाने जिल्हास्तरावर करून रु.५०,०००/- पर्यंतचे प्रस्ताव संबंधित ग्रामपंचायतीकडे प्रशासकीय मान्यतेस सादर करावेत व त्यापुढील कामांचे प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेस्तव मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर करावेत.
५. उपरोक्त प्रशासकीय मान्यता प्राप्त करण्यापर्यंतची कार्यवाही हा शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतर तात्काळ पुर्ण करण्यात यावी. याबाबत शिक्षण विभाग, जिल्हा परिषद व कार्यकारी अभियंता (स.शि.), जिल्हा परिषद यांनी दक्षता घ्यावी.
०२. सदर शंभर दिवसांच्या अभियानातील लक्ष्य साध्य करण्याकरीता स्थानिक परिस्थिती विचारात घेऊन पुढील प्रमाणे कालबद्ध कार्यवाही करण्यात यावी.

अ. क्र	स्थानिक परिस्थिती	कार्यवाही	योजना मंजुरी कार्यपद्धती	कालावधी
१.	शालेय परिसरामध्ये हातपंप/ बोअरवेल उपलब्ध आहे/ तसेच पुरेशा प्रमाणात बारमाही उपलब्धता आहे.	शाळांना शाश्वत पाणी पुरवळ्यासाठी पुरेशा नळ जोडण्या देण्यात याव्यात. भूजल पातळीनुसार सौर उर्जेवर आधारित सबमर्सिबल पंप्स स्थापित करण्यात यावेत.	<p>१. कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जि.प. यांनी तांत्रिक मान्यता द्यावी. आवश्यक उद्धव चाचणी (yield test) प्रमाणपत्र जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा (संबंधित जिल्हा) यांनी द्यावे.</p> <p>२. रु.५०,०००/- पर्यंतच्या कामांना संबंधित ग्रामपंचायतींनी प्रशासकीय मान्यता द्यावी. त्यापुढील कामांचे प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेस्तव मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे पाठवावे.</p> <p>३. ग्रामपंचायतींनी याकरीता लागणारा निधी १५ वित्त आयोग /जल जीवन मिशनच्या निधीमधून वापरण्याबाबत निर्णय घ्यावा.</p> <p>४. कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जि.प. यांनी संपुर्ण योजनेची अंमलबजावणी करून योजना कार्यान्वित करावी.</p>	जल जीवन मिशनच्या शाळांसाठी च्या विशेष अभियान कालावधीत पूर्ण करण्यात यावे.

२.	<p>शालेय परिसरामध्ये हातपंप बोअरवेल उपलब्ध आहे; तथापि हंगामी स्वरूपात किंवा कमी प्रमाणात पाणी उपलब्ध आहे.</p>	<p>असे प्रस्ताव संबंधित जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा यांच्याकडे बोअरवेलच्या यथायोग्य स्थळनिश्चितीकरीता किंवा अन्य उपाययोजनेकरीता पाठविण्यात यावेत. त्यावर संबंधित जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक यांनी तातडीने निर्णय घेवून उपाययोजना सूचवावेत.</p>	<p>कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषदेमार्फत उपाययोजना प्रस्तावित करून जल जीवन मिशनप्रमाणे तांत्रिक मान्यता द्यावी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी प्रशासकीय मान्यता देऊन मार्गदर्शक सूचनांनुसार पाणी पुरवठा उपलब्ध करून देण्यात यावा.</p>	----
३.	<p>सदर गावामध्ये पाणी पुरवठा योजना आहे; तथापि, भौगोलिक अंतर/ परिस्थिती, निधी उपलब्धता इ. कारणामुळे शाळेमध्ये पाणी पुरवठा उपलब्ध नाही.</p>	<p>ग्राम पंचायतीद्वारे उपलब्ध पाणी पुरवठा योजनेतून नळ पाणी पुरवठा तसेच पुरेसे नळ कनेक्शन, सबमर्सिबल पंप्स, पाण्याची टाकी इ. उपलब्ध करण्यात यावे.</p>	<p>१. कार्यकारी अभियंता, समग्र शिक्षा यांनी तांत्रिक मान्यता द्यावी. शासन निर्णय क्र.जे.जे.ए.म २०२०/ प्र.क्र.११३/ पापु ०७, दि.२७.११.२०२० सोबतच्या परिशिष्टातील दरसूची व मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यवाही करावी.</p> <p>२. रु.५०,०००/- पर्यंतच्या कामांना संबंधित ग्रामपंचायतीनी प्रशासकीय मान्यता द्यावी. त्यापुढील कामांचे प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेस्तव मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे पाठवावे.</p>	<p>जल जीवन मिशनच्या शाळांसाठी च्या विशेष अभियान कालावधीत पूर्ण करण्यात यावे.</p>

			<p>३. ग्रामपंचायतीनी याकरीता लागणारा निधी १५ वित्त आयोग /जल जीवन मिशनच्या निधीमधून वापरण्याबाबत निर्णय घ्यावा.</p> <p>४. कार्यकारी अभियंता, समग्र शिक्षा तसेच संबंधित गटातील कनिष्ठ अभियंता, समग्र शिक्षा यांनी संपुर्ण योजनेची अंमलबजावणी करून योजना कार्यान्वित करावी.</p>	
४.	शाळेला नळाद्वारे पाणी उपलब्ध आहे तथापि शाश्वत पाणी पुरवठ्यासाठी त्यामध्ये सुधारणा करणे गरजेचे आहे.	या कामांसाठी रेट्रोफिटिंग (सुधारणात्मक पुनर्जोडणी) करून पाणी पुरवठा उपलब्ध करण्यात यावा.	<p>१. कार्यकारी अभियंता, समग्र शिक्षा यांनी तांत्रिक मान्यता द्यावी</p> <p>२. रु.५०,०००/- पर्यंतच्या कामांना संबंधित ग्रामपंचायतीनी प्रशासकीय मान्यता द्यावी. त्यापुढील कामांचे प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेस्तव मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे पाठवावे.</p> <p>३. ग्रामपंचायतीनी याकरीता लागणारा निधी १५ वित्त आयोग /जल जीवन मिशनच्या निधीमधून वापरण्याबाबत निर्णय घ्यावा.</p>	जल जीवन मिशनच्या शाळांसाठी च्या विशेष अभियान कालावधीत पूर्ण करण्यात यावे.

		४. कार्यकारी अभियंता, समग्र शिक्षा यांनी संपुर्ण योजनेची अंमलबजावणी करून योजना कार्यान्वित करावी.	
--	--	---	--

०३. याकरीता होणारा खर्च निधी उपलब्धता विचारात घेऊन ग्रामपंचायतीच्या ठरावानुसार १५ वा वित्त आयोग व जल जीवन मिशनकरीता उपलब्ध तरतुदीतून भागविण्यात यावा. जल जीवन मिशनचा निधी सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीद्वारे (PFMS) उपलब्ध करून देण्यात येईल.

०४. या योजनांचे भौतिक व आर्थिक संनियंत्रण, मालमत्तेचे संनियंत्रण जल जीवन मिशन आयएमआयएस(IMIS) प्रणालीद्वारे करण्यात येईल. अशाप्रकारे संनियंत्रणाची व नियमित लेखापरिक्षणाची जबाबदारी संबंधित जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशनची राहील.

०५. राज्यातील ग्रामीण भागातील शाळांना नळजोडणी देण्यासाठी अंदाजपत्रक तयार करण्यासाठी शासन निर्णय क्र.जेजेएम २०२०/ प्र.क्र.११३/ पापु ०७, दि.२७.११.२०२० मधील परिशिष्टांमध्ये नमुद दरपत्रक व सूचनानुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

०६. सदर तदतुदी या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

०७. हा शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभागाचे अनौ.संदर्भ.क्र.२१ एस.डी ६ , दि. ०५.०९.२०२० अन्वये प्राप्त सहमतीस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

०८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२१०११३१५२०३७१२२८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सरोज देशपांडे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.

२. मा.मंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई-३२
३. मा. राज्यमंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा.विरोधी पक्षनेता,महाराष्ट्र विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
६. मा.विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधान परिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
७. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई
८. अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव (पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, शालेय शिक्षण विभाग) यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई
९. संचालक/ मिशन संचालक, जल जीवन मिशन/ सर्व शिक्षा अभियान
- १०.सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई
- ११.संचालक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, पुणे
- १२.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- १३.सह सचिव/विशेष कार्य अधिकारी/उप सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १४.उप सचिव,शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १५.अवर सचिव/ कक्ष अधिकारी (सर्व) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १६.प्रकल्प संचालक, राज्य पाणी व स्वच्छता मिशन, बेलापूर, नवी मुंबई
- १७.उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
१८. निवडनस्ती (कार्यासन -पापु ०७